

OBEČNÁ A ALTERNATIVNÍ DIDAKTIKA

V. přednáška

20. 3. 07

Mgr. Gabriela Fišarová

Didaktické principy/zásady, struktura učiva, učebnice, Učební pomůcky a moderní média

Použité zdroje:

Skalková J.: Obecná didaktika. Praha: ISV 1999. 292 s.

Průcha J.: Moderní pedagogika. Praha: Portál 1997. 496 s.

http://is.muni.cz/elportal/estud/lf/js06/mfpe0821/Uvod_do_pedagogiky.pdf

<http://kblazova.webpark.cz/Cviceni%20z%20didaktiky%203-2005.doc>

Učebnice = publikace uzpůsobené k didaktické komunikaci svým obsahem a strukturou, podílí se na zprostředkování učiva, přispívají ke zkvalitnění vzdělávacích výsledků, roli hraje jejich dostupnost a kvalita, úkol učebnice – předat učivo a naučit žáky pracovat s knihou jako s informačním pramenem, učebnice zařazené do „Seznamu učebnic MŠMT...“ obsahují schvalovací doložku, učebnice pro ZŠ nebo nižší gymnázium musí mít schvalovací doložku. školní učebnice:

1. prvek kurikula; prezentuje výsek plánovaného obsahu vzdělávání
2. didaktický prostředek; informační zdroj pro žáky a učitele, řídí a stimuluje učení žáků včleňuje se do každodenní činnosti žáků, prostředek řízení učení žáků založeného na vlastní aktivní činnosti žáků

charakteristika učebnice – z různých hledisek:

učebnice = konkretizace projektu didaktického systému daného vyučovacího předmětu

základní vyučovací a učební prostředek, který konkretizuje výchovné a vzdělávací cíle učebních osnov, vymezuje obsah a rozsah učiva a poskytuje podklady pro vypěstování intelektuálních a praktických dovedností, stanovených učebními osnovami

učebnice = obecný model scénáře vyučovacího procesu

učebnice = prostředek komunikace žáka (příp. učitele) s učivem

funkce učebnice (podle Skalkové 1999):

poznávací a systemizační

upevňovací a kontrolní

motivační a sebezvzdělávací (stimuluje k samostatnému osvojování učiva)

koordinační (mezi různými didaktickými prostředky)

rozvíjející, výchovná

orientační (pomocí obsahu, rejstříku, pokynů informuje žáky a učitele)

typy učebnic (podle vztahu učebnice k charakteru vyučovacího předmětu)

učebnice (v pravém slova smyslu)

cvičebnice, pracovní sešity (určené především k procvičování učiva nebo k samostatné práci žáků)

Kritéria hodnocení učebnice při výběru učebnice:

Formální - text potvrzen jako učebnice pro daný vyučovací předmět a ročník – zda má schvalovací doložku MŠMT (doložka potvrzuje, že učebnice byla recenzována odborníky, neměly by se v ní objevit zásadní věcné chyby v souboru informací, v jazykovém, operačním zpracování)

Ekonomické - projevuje se např. díky nařízení vlády 15/1994 je učební text pro základní školy opatřený schvalovací doložkou hrazen z normativu (žákům jsou učebnice poskytovány zdarma)

Vztah ke kurikulu - vymezuje obsahy vzdělávání, respektuje vzdělávací standardy

Synchronnost učebnic – jsou součástí souboru prostředků k vyučování daného předmětu v daném ročníku, patří k nim metodický text pro učitele, videokazety nebo audiokazety, soubor fólií pro projektor, manuál her pro procvičení žáků, počítačový program, aj., usnadňují učitelům přípravu na vyučování předmětu, šetří čas, pomůcky jsou technicky i esteticky lépe zpracované, než kdyby je vytvořil učitel sám

Diachronnost učebnic - Učebnice tvoří stabilní autorský kolektiv, který vytváří úplné řady učebnic pro všechny ročníky daného předmětu s ohledem na základní principy kurikula

Kritérium rozsahu a stupně obtížnosti učebnice - určujeme podle počtu stran a podle podílu verbální složky (počtu slov) vzhledem k ostatním strukturním neverbálním složkám učebnice (ilustracím, mapkám..), podle obsahu základního a nadstavbového učiva,

Kvalitou textu - rozumíme hlavně komunikativnost, sdělitelnost učiva žákům určitého, zda je učivo žákům prezentováno zajímavě, jaký má emocionální náboj, jaké hodnoty preferuje, jak je pro žáky přesvědčivé. Délka věty v učebnici by podle výzkumů (Průcha 1997) neměla přesahovat 12 slov

Kritérium prezentace učiva – obrazy, modely, fotografie, schémata, diagramy,...

Didaktická vybavenost učebnice – možná míra využití učebnice žáky, přehlednost, barevnost

Metodická příručka = součást pomocných materiálů pro učitele, doporučené návody a postupy jak pracovat se žáky k jednotlivým tematickým celkům a dílčím tématům v určitém předmětu nebo ročníku, součástí bývá i časový a tematický plán